



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 371/2011-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. septembra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť P. J., P., zastúpeného JUDr. L. L., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Nc 34/2011 z 31. mája 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť P. J. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. júla 2011 doručená sťažnosť P. J. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 Nc 34/2011 z 31. mája 2011.

2. Sťažovateľ „v konaní o určení vlastníckeho práva (v ktorom je žalobcom, pozn.), ktoré je vedené na Krajskom súde... pod sp. zn. 3 Co 55/2011 (a na Okresnom súde Prešov – ďalej len „okresný súd“ pod sp. zn. 13 C 211/2008, pozn.), vzniesol dňa 17. 05. 2011 námietku zaujatosti voči senátu, ktorý má podľa rozvrhu práce vec prejednať a rozhodnúť, z dôvodu pochybnosti o ich nezaujatosti vzhľadom na to, že v období od 09. 09. 2009 do 19. 05. 2010 uvedený senát rozhodoval vo veciach, kde bol žalobca účastníkom konania, pričom Ústavný súd... v týchto konaniach zistil porušenie základných práv žalobcu odvolacím súdom a preto jeho rozhodnutia zrušil (viď Nález Ústavného súdu... sp. zn. IV. ÚS 303/2010 z 25. 11. 2010 vo veci 3 NcC 2/2010; Nález Ústavného súdu... sp. zn. III. ÚS 465/2010 z 05. 04. 2011 vo veci 3 Co 32/2010; Nález Ústavného súdu... sp. zn. IV. ÚS 403/2010 z 03. 03. 2010 vo veci 3 Co 85/2009).

Sťažovateľ na základe vyššie uvedeného rozhodovania senátu 3Co Krajského súdu..., vyslovil obavu o jeho nestrannosti, keďže tento senát niekoľkokrát, a to v krátkej dobe porušil základné právo sťažovateľa podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru...“.

3. Sťažovateľ ďalej uviedol, že „Konaním, ktorým došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa, je rozhodnutie: Uznesenie Najvyššieho súdu..., sp. zn. 7 Nc 34/2011 zo dňa 31. 05. 2011, ktorým Najvyšší súd... rozhodol, že predsedníčka senátu Krajského súdu... JUDr. E. Š. a členky jej senátu JUDr. A. I. a JUDr. G. K., PhD. nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde... pod sp. zn. 3 Co 55/2011 (vec Okresného súdu Prešov sp. zn. 13 C 211/2008).“.

4. Podľa názoru sťažovateľa „Napadnutým uznesením, postupom Najvyššieho súdu... boli porušené (jeho, pozn.) základné práva..., zakotvené v článku 46 ods. 1, Ústavy... a práva na spravodlivé súdne konanie zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru“.

5. Sťažovateľ navrhol vydať nález, ktorým ústavný súd vysloví, že jeho práva zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru boli uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 Nc 34/2011 z 31. mája 2011 porušené. Zároveň požiadal, aby ústavný súd zrušil toto uznesenie a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Požiadal tiež o náhradu trov konania.

II.

6. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických a právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

7. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne

neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

8. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, IV. ÚS 66/02, I. ÚS 56/03, IV. ÚS 136/05).

9. Vychádzajúc z obsahu sťažnosti ústavný súd ustálil, že sťažovateľ nesúhlasí s rozhodnutím najvyššieho súdu o jeho námietke zaujatosti, lebo neprihliadol na jeho argumentáciu v podstatnom už uvedenú v bode 2.

10. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva, že základné právo na prejednanie a rozhodnutie vecí nestranným súdom je v občianskom súdnom konaní garantované prostredníctvom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prejednávania a rozhodnutia pre zaujatosť ustanoveniami § 14 až § 16 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Obsahom základného práva na prejednanie vecí pred nestranným súdom však nie je povinnosť vyhovieť návrhu oprávnených osôb (t. j. samotného sudcu, ktorý podal takýto návrh podľa § 15 ods. 1 OSP, resp. účastníka konania, ktorý podal návrh podľa § 15 ods. 2 OSP) a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania vecí pre zaujatosť (I. ÚS 73/97, I. ÚS 4/98, I. ÚS 27/98). Obsahom základného práva na prejednanie vecí nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia vecí pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (II. ÚS 121/03).

11. Najvyšší súd vo svojom uznesení z 31. mája 2011 v podstatnom uviedol:

«... V námietke zaujatosti zo 17. mája 2011 (čl. 171 - čl. 192 spisu) žalobca uviedol, že namietal zaujatosť voči členom senátu, ktorí majú podľa rozvrhu práce vec prejednať a rozhodnúť z dôvodu pochybnosti o ich nezaujatosti vzhľadom na to, že v období od 9. septembra 2009 do 19. mája 2010 uvedený senát rozhodoval vo veciach, kde bol žalobca účastníkom konania, pričom Ústavný súd... v týchto konaniach zistil porušenie základných práv žalobcu odvolacím súdom a preto jeho rozhodnutia zrušil (viď Nález Ústavného o súdu... sp. zn. IV. ÚS 303/2010 z 25. novembra 2010 vo veci sp. zn. 3 NcC 2/2010; Nález Ústavného súdu... sp. zn. III. ÚS 465/2010 z 5. apríla 2011 vo veci sp. zn. 3 Co 32/2010; Nález Ústavného súdu... sp. zn. IV. ÚS 403/2010 z 3. marca 2010 vo veci sp. zn. 3 Co 85/2009). Vyslovil preto obavu o nestrannom rozhodovaní senátu 3 Co Krajského súdu..., ktorý porušuje jeho základné práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (právo na spravodlivý súdny proces) a nerozhoduje v súlade so zákonom.

JUDr. E. Š., predsedníčka senátu 3 Co, k vznesenej námietke uviedla, že nemá žiaden vzťah k účastníkom konania, k ich zástupcom, ani k veci a preto sa necíti byť zaujatá. Senát 3 Co Krajského súdu v Prešove niekoľkokrát rozhodoval vo veciach, ktorých účastníkom bol žalobca pričom jeho sťažnosť napríklad vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. III. ÚS 13/2010 z 20. januára 2010) bola odmietnutá.

JUDr. A. I. a JUDr. G. K. PhD., členky senátu 3 Co, k vznesenej námietke zhodne uviedli, že účastníkov konania nepoznajú, sú bez pomeru k veci a preto sa necítia byť zaujaté.

Najvyšší súd... ako súd nadriadený Krajskému súdu... (§ 16 ods. 1 O. s. p.) posudzoval opodstatnenosť uvedenej námietky zaujatosti z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci v zmysle § 14 O. s. p.

Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O. s. p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadržania určitej procesnej strane).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O. s. p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O. s. p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O. s. p. je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1/ k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť)

2/ k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],

3/ k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Explicitne je definované tzv. zákonné vylúčenie sudcu a to vtedy, ak sudca rozhodoval vec na súde nižšieho stupňa, a naopak (§ 14 ods. 2 O. s. p.). V prejednávanom veci o takýto prípad nejde.

Námietka žalobcu vzhľadom na nižšie uvádzanú judikatúru predstavuje výnimku z ustanovenia § 14 ods. 3 O. s. p., vzťahujúcu sa na dôvody vylúčenia založené v postupe súdu o prejednávaní veci, alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach.

Sudca sa má objektívne javiť v očiach strán, že je nestranný, a zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o jeho nestrannosti. Právo na nestranného sudcu je súčasťou práva na spravodlivý proces, ktorý je zaručený nielen ústavou, ale aj Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z toho vyplýva, že pri posudzovaní otázok nestrannosti treba v každom prípade zohľadniť judikatúru Ústavného súdu SR a Európskeho súdu pre ľudské práva.

K tomu možno citovať napríklad z rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 47/05: „Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodovanie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť (III. ÚS 71/97). Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Nestrannosť sudcu je zvyčajne definovaná ako absencia predsudku alebo zaujatosti v konkrétnej veci.“

Z tohto judikátu, ktorý je súhrnom stabilizovanej judikatúry aj Európskeho súdu pre ľudské práva, vyplýva najmä to, že objektívna nestrannosť sa nikdy neposudzuje podľa subjektívneho hľadiska sudcu, ale podľa vonkajších objektívnych skutočností. V danom prípade teda platí tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán.

Ani Občiansky súdny poriadok nemôže obísť tieto zásadné rozhodnutia Ústavného súdu... a Európskeho súdu pre ľudské práva, a preto treba trvať na tom, aby sa analyzovaná situácia uvádzaná žalobcom posudzovala so zreteľom na citovanú judikatúru, z ktorej vychádza i Najvyšší súd... (napr. sp. zn. Nc 72/03): Pokiaľ sa sudcovi výnimočne, napriek uvedeným požiadavkám nepodarí predísť vzniku situácie, v ktorej jedna procesná strana prezentuje svoje pochybnosti o jeho nezaujatosti a vyvodzuje ich preukázateľným spôsobom zo skutočností vyvolaných samotným sudcom tým, že mu v prejednávanej veci opakovane vadným jednostranným procesným postupom znemožnil realizáciu niektorého zákonného procesného práva a v dôsledku toho tiež porušil povinnosť zabezpečiť účastníkom rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv, treba tieto pochybnosti považovať za závažné a priznať im význam aj bez priameho preukázania existencie pomeru sudcu k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom.

Vychádzajúc z dôvodov nálezov Ústavného súdu... sp. zn. IV. ÚS 303/2010 z 25. novembra 2010 vo veci sp. zn. 3 NcC 2/2010 a sp. zn. IV. ÚS 403/2010 z 3. marca 2010 vo veci sp. zn. 3 Co 85/2009 možno zistiť, že porušenie práva žalobcu na spravodlivý

proces vyplýva z nenaplnenia ústavných požiadaviek riadneho a presvedčivého odôvodnenia vydaných rozhodnutí.

Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky neprináleží polemizovať s prijatými závermi ústavného súdu, je však potrebné uviesť, že v daných prípadoch nešlo o prípad svojvôle, či arbitrárnosti, kedy chýba akékoľvek zdôvodnenie (odôvodnenie) rozhodnutia, resp. zdôvodnenie stojí mimo akýchkoľvek právnych medzí a logických skutkových úvah. Naproti tomu nemožno prehliadnuť skutočnosť, že v relatívne krátkom časovom úseku (v priebehu jedného roka) postupom senátu 3 Co došlo k opakovanému porušeniu žalobcových práv na spravodlivý súdny proces. Z vyššie uvedeného sa však jednoznačne nejaví, že by konajúci senát zámerne viedol opakovane konanie spôsobom, ktorým by chcel porušovať základné práva žalobcu do miery, ktorá by ho z objektívneho hľadiska stavala mimo ústavné kritérium jeho nestrannosti.

So zreteľom na to Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol, že sudkyne Krajského súdu... JUDr. E. Š., JUDr. A. I. a JUDr. G. K., PhD. nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde... pod sp. zn. 3 Co 55/2011 (vec Okresného súdu Prešov sp. zn. 13 C 211/2008).»

12. Ústavný súd preskúmal uznesenie z 31. mája 2011, ktorým najvyšší súd rozhodol, že predsedníčka senátu 3 Co Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) a členky jej senátu nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej na krajskom súde pod sp. zn. 3 Co 55/2011 (vec okresného súdu sp. zn. 13 C 211/2008), avšak nezistil žiadnu skutočnosť signalizujúcu, že najvyšší súd postupoval svojvoľne a bez opory v zákone. Uznesenie najvyššieho súdu je náležite odôvodnené príslušnými ustanoveniami relevantnej právnej úpravy (§ 14 až § 16 OSP), ktoré upravujú inštitút vylúčenia sudcov. Zároveň z uznesenia vyplýva, že najvyšší súd tiež vychádzal z vyhlásenia sudkýň namietaného senátu krajského súdu, že sa vo veci necítia byť zaujaté, a v danej veci prihliadol tiež na § 14 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci). Najvyšší súd preto námietku zaujatosti nepovažoval za dôvodnú pre vylúčenie sudkýň z prejednávania a rozhodovania v predmetnej veci.

13. Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Vzhľadom na to ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00).

14. Ústavný súd konštatuje, že namietané uznesenie najvyššieho súdu nevykazuje znaky arbitrárnosti a zároveň považuje právny názor najvyššieho súdu za legitímny a akceptovateľný. Ústavný súd nezistil, že by uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 7 Nc 34/2011 z 31. mája 2011 bolo možné vyčítať jednostrannosť, ktorá by zakladala svojvôľu alebo takú aplikáciu zákonných ustanovení (najmä § 14 ods. 3 OSP), ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. Ústavný súd vzhľadom na uvedené skutočnosti uzavrel, že skutkové alebo právne závery najvyššieho súdu nemožno kvalifikovať ako zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak nezlučiteľné s označeným článkom ústavy. Takto koncipované odôvodnenie dalo odpoveď na skutkovú a právnu podstatu

sťažovateľom podaného návrhu na vylúčenie sudkýň senátu 3 Co krajského súdu, a preto jeho obsah neosvedčuje okolnosti naznačujúce príčinnú súvislosť s možným sťažovateľom namietaným porušením označených práv.

15. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že nezistil príčinnú súvislosť medzi označeným rozhodnutím najvyššieho súdu a namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

16. Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá ako celok, ústavný súd sa ďalšími návrhmi sťažovateľa (bod 5) už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2011